

DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2025.11.7>
УДК 347.77/78:342.9:364-787.82]:004-026.9(4)

Любомир Васильович ЗІНИЧ

к.ю.н., доцент, докторант, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2562-1036>

e-mail: liubomyr.zynych@cnu.edu.ua

ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Статтю присвячено дослідженню принципів адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрового середовища, зважаючи на європейський вимір. Проаналізовано та охарактеризовано ключові засади, що формують ефективну систему захисту. Серед них детально розглянуто принцип відповідальності Інтернет-посередників та встановлено їхню роль у запобіганні порушень. Досліджено принцип технологічної нейтральності, який забезпечує застосування правових норм незалежно від застосованих технологій, а також принцип цифрової економіки та інновацій, що підкреслює необхідність балансу між захистом прав і стимулюванням розвитку. Зроблено висновки з оптимізації українського законодавства відповідно до європейських стандартів.

Ключові слова: інтелектуальна власність, цифрові права, адміністративно-правовий захист, Інтернет-посередники, технологічна нейтральність, європейські стандарти, цифрове середовище

ВСТУП

Розвиток адміністративно-правового механізму захисту прав інтелектуальної власності невіддільно пов'язано зі становленням і застосуванням принципів, які потребують глибокого переосмислення з розвитком суспільних відносин. Передумовами для становлення нових принципів адміністративно-правового захисту є стрімкий розвиток цифрового середовища, миттєве і масове розповсюдження об'єктів інтелектуальної власності, що призводить до значної кількості порушень.

У сучасній юридичній науці є потреба у чіткому визначенні, систематизації саме адміністративно-правових принципів захисту прав інтелектуальної власності, зокрема через необхідність пошуку оптимального балансу між захистом прав правовласників та користувачів.

МЕТА роботи – з'ясувати зміст та сутність принципів адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності у цифровому середовищі крізь призму європейського виміру, зокрема принципів відповідальності посередників, технологічної нейтральності, цифрової економіки та інновацій, а також визначення їхнього впливу на адміністративно-правове регулювання інтелектуальної власності з урахуванням вимог ЄС.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічну основу дослідження становлять сукупність загальнонаукових та спеціально юридичних методів. Діалектичний метод застосовано для виявлення закономірностей еволюції адміністративно-правових засад захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифровізації суспільних відносин. Порівняльно-правовий метод – для аналізу європейських стандартів і практики ЄС у сфері регулювання відповідальності посередників, дотримання принципів технологічної нейтральності та стимулювання інновацій у цифровій економіці. Формально-юридичний метод дав змогу дослідити зміст правових норм, що визначають механізми адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності.

РЕЗУЛЬТАТИ

Принципи міцно вкорінені в сучасне законодавство

та мають досить важливе значення для правової системи. Спираючись на певні правові традиції, рішення державних органів сформували конкретні принципи, зокрема і у цифровому середовищі. Важливим дослідницьким завданням цього дослідження є встановлення принципів адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності у новому, але стрімко поширюваному цифровому середовищі.

Традиційно прийнято вважати, що ключове джерело формування будь-яких принципів – міжнародні договори та угоди. Тож, розглянувши Паризьку конвенцію про охорону промислової власності [1], Угоду про торгівельні аспекти інтелектуальної власності [2], Мадридську угоду про міжнародну реєстрацію знаків [3] та Бернську конвенцію про охорону літературних і художніх творів [4], можна виокремити такі принципи:

- 1) принцип національного режиму – Паризька конвенція та Бернська конвенція;
- 2) принцип режиму найбільшого сприяння – Угода про торгівельні аспекти інтелектуальної власності;
- 3) принцип мінімальних рівнів захисту – Угода про торгівельні аспекти інтелектуальної власності;
- 4) принцип територіальності – Паризька конвенція про охорону промислової власності, Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків;
- 5) принцип вичерпання прав – Паризька конвенція про охорону промислової власності, Угода про торгівельні аспекти інтелектуальної власності, Мадридська угода про реєстрацію знаків тощо;
- 6) принцип добросовісної конкуренції – Паризька конвенція про охорону промислової власності.

Особливу увагу та практичну значущість має європейський вимір, оскільки ЄС є лідером у формуванні сучасного регуляторного середовища для цифрового ринку, послідовно розробляючи інструменти, які поєднують захист з гарантіями основних прав і свобод.

Європейські стандарти захисту прав інтелектуальної власності передбачають правові засоби дотримання прав на результати творчої діяльності, зокрема відмінні від українських процедури реєстрації прав, прозорі та зрозумілі інструменти доказування порушень прав інтелектуальної власності і розрахунку збитків та

недостатня урегульованість нових процедур [5, с. 113].

Доволі виразно проявляється вплив судової та адміністративної практики на формування і втілення принципів захисту прав інтелектуальної власності. У судових рішеннях знаходять вираження такі принципи: принцип добросовісного використання, принцип терторіальності прав тощо.

Формування цифрової інфраструктури зумовило виділення принципу відповідальності посередників (Інтернет-провайдерів та цифрових платформ). Принцип відповідальності посередників законодавчо встановлено у ст. 58 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [6] (відповідальність операторів послуг обміну контентом за порушення авторського права та / або суміжних прав). Ця стаття Закону передбачає, що провайдери обміну контентом у разі відсутності в них відповідного дозволу на використання об'єктів авторського права та / або суміжних прав шляхом надання інтерактивного доступу та / або публічного сповіщення об'єктів авторського права та / або суміжних прав несуть відповідальність за порушення авторського права та / або суміжних прав незалежно від виконання зобов'язань, які покладаються на постачальників послуг хостингу ст.ст. 56-57 цього Закону, з урахуванням особливостей визначених цією статтею.

Заглиблюючись в основу і значення цього принципу, необхідно підкреслити, що проблема відповідальності посередників тільки зростає, оскільки розвиваються Інтернет-платформи і технології. Цим принципом встановлено рівень відповідальності посередників, таких як Інтернет-провайдери, спеціальні медіа-платформи та сайти електронної комерції, за контент, що порушує права інтелектуальної власності, завантажений третіми особами.

Роль посередників у забезпеченні прав інтелектуальної власності збільшується, надаючи особливе значення саме модераторі вмісту на онлайн-платформах. Передумовами закріплення цього принципу у різних державах світу стали судові прецеденти. Саме у судових справах розвивалися такі поняття, як спонукання до порушення, неналежне модерування вмісту онлайн-платформ [7].

Суттєве значення у правових актах деяких держав має реакція на контент, що порушує права інтелектуальної власності, і до того ж береться до уваги обізнаність модератора стосовно порушення. Тому у законодавчій сфері застосовуються такі поняття, як: «знав про порушення», «повинен був знати» та «мав достатні підстави знати». Це виділяє особливість здійснювати моніторинг контенту цифрової платформи [8].

Коли цифровому посереднику стає відомо про можливі порушення, у нього виникає обов'язок перевіряти такі скарги і вживати відповідних заходів. Водночас принцип відповідальності посередників стикається із певними викликами, найсуттєвіший з яких полягає в тому, що суди мають встановити, коли посередник знав про порушення, повинен був знати і мав достатні підстави знати про порушення прав інтелектуальної власності [9].

Зазначений принцип переважно сформовано судовою практикою, тому важливо виділити низку справ, які є ключовими для розуміння цього принципу. В Європі досить показовою була справа «L'Oreal» проти «eBay», що стало знаменним рішенням і стосувалося відповідаль-

ності Інтернет-посередників за порушення прав інтелектуальної власності на торгівельні марки. Європейський суд правосуддя постановив, що «eBay» не використовував знаки «L'Oreal» для власної комерційної комунікації, оскільки порушення здійснене продавцями, які використовували платформу [8].

Судові справи зіграли ключову роль у визначенні меж відповідальності посередників з вилучення файлів на підставі обґрунтованої скарги або судового рішення.

Наступним принципом, який вимагає детального аналізу, є принцип технічної нейтральності. Це основоположна засада, яка передбачає відсутність дискримінацій технологій, створюючи рівні умови конкуренції для всіх платформ і сервісів. Цей принцип гарантує, щоб закони та нормативні акти не переважали й не перешкоджали розвитку технологій, створюючи рівні можливості для інновацій та розвитку [10].

У законодавчій базі України термін «технологічна нейтральність» міститься в Законі України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги», згідно з яким «технічна нейтральність технічних рішень – недопущення встановлення обов'язкових вимог до технічних рішень, які застосовуються в електронній ідентифікації та наданні електронних довірчих послуг, і які може бути реалізовано лише однією технологією [11].

Ще одним законодавчим актом, де закріплено термін «технологічна нейтральність», є Закон України «Про електронні комунікації» [12], в якому технологічна нейтральність розуміється в контексті радіочастотного спектра. Це один з перших законів в Україні, що присвячено визначенню цього поняття. Отже, технологічна нейтральність у сфері радіочастотного спектра – принцип користування зазначеними в ліцензії смугами радіочастот без обмеження застосування дозволених в Україні радіотехнологій, визначених планом розподілу і користування радіочастотним спектром в Україні та віднесених до одного виду радіозв'язку, за умови дотримання електромагнітної сумісності.

Закон України «Про електронні комунікації» спрямовано на створення конкурентного й недискримінаційного середовища для передачі інформації. Хоч він безпосередньо не регулює зміст інформації, що передається, він закладає необхідні передумови для функціонування цифрової економіки, яка, зі свого боку, залежить від дієвого захисту інтелектуальної власності.

Як підкреслює Н. Хлібороб, у рамках цифрової трансформації публічних рішень принцип технологічної нейтральності передбачає, що державна адміністрація повинна сконцентруватись на задоволенні функціональних потреб і гарантувати можливість користування електронними публічними послугами, цифровими сервісами і даними незалежно від конкретних технологій та продуктів [13, с. 32]. Можна стверджувати цей принцип знайшов широке застосування у публічно-правовій сфері.

Ще одним принципом, про який варто згадати, є принцип цифрової економіки та інновацій. Виникнення цього принципу залежить від динамічного характеру цифрової економіки, що створює труднощі, пов'язані з балансом між підтримкою інновацій і забезпеченням справедливому доступу до інформації.

Суть цього принципу полягає в тому, що застосування цифрових технологій має бути спрямоване на

стимулювання розвитку цифрової економіки, підвищення якості життя та впровадження інновацій.

У законодавчій базі України прояви цього принципу знайшли своє вираження в Законі України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки» [14]. Також в Україні ухвалено Стратегію цифрового розвитку інноваційної діяльності до 2030 р. Цей документ тісно пов'язано з принципами цифрової економіки та інновацій, оскільки спрямовано на створення цифрової екосистеми, в якій інновації стають ключовим драйвером інноваційного розвитку. Крім того, стратегічну мету сформульовано як «гарантування охорони, комерціалізації та захисту інтелектуальної власності» [15].

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження встановлено, що адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності набуває особливого значення в умовах європейської інтеграції. Принципи адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності перебувають у постійній адаптації до умов цифрового середовища і технічного розвитку, й спрямовані на поєднання інтересів правовласників, Інтернет-посередників та споживачів.

Європейський вимір цього процесу визначається системою принципів, які спрямовують правове регулювання і практику регулювання сфери інтелектуальної власності відповідно до стандартів ЄС.

Визначальними є принципи відповідальності посередників, технологічної нейтральності, цифрової економіки та інновацій, які забезпечують баланс між охороною прав правовласників і свободою цифрових послуг. Європейський досвід свідчить про доцільність інтеграції запобіжних та регуляторних механізмів захисту на засадах пропорційності та добросовісності. Імплементація цих підходів в українське адміністративне право сприятиме формуванню ефективної моделі управління інтелектуальною власністю в умовах цифровізації. Запровадження принципу технологічної нейтральності дасть змогу забезпечити стабільність правового впливу незалежно від зміни технологій, а орієнтація на інноваційність – стимулювати розвиток креативних індустрій. Отже, принципи європейського виміру стають концептуальною основою модернізації національної системи адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності.

Список використаних джерел

1. Паризька конвенція про охорону промислової власності. Міжнародний документ від 20.03.1883. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text
2. Угода про торгівельні аспекти інтелектуальної власності. Міжнародний документ від 15.04.1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text
3. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків. Міжнародний документ від URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text (дата звернення: 10.10.2025).
4. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів. Міжнародний документ від 24.07.1971. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text (дата звернення: 10.10.2025).
5. Зінич Л.В. Правові проблеми інтеграції законодавства у сфері інтелектуальної власності до європейських стандартів. *Матеріали XVII міжнародної науково-практичної конференції* (м. Миколаїв, 26 грудня 2024 р.). Львів-Турунь, 2024. С.111-113.
6. Про авторське право і суміжні права. Закон України від 01.12.2022. №2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>
7. Intermediaries Liability for Online Copyright Infringements: The Duty to Cooperate Under E.U. Law by Giuseppe Zucconi Galli Fonseca. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2714269
8. Establishing an Liability System foe Digital Copyright Infringement in China: Experience from the United States' Approach – NYU. *Journal of Intellectual Property & Entertainment Law*. URL: <https://jipel.law.nyu.edu/vol-4-no-2-3-ma/>
9. Zaid M. Contributory Infringement in Intellectual Property Rights: An Analysis Across Patents, Copyright, Trademarks, and Designs. *TaxGuru*. 27 Feb 2025. URL: <https://taxguru.in/corporate-law/contributory-infringement-intellectual-property-rights.html>
10. What is technological neutrality? / Viafirma. *Viafirma Blog*. 15 Feb 2018. URL: <https://www.viafirma.com/en/what-is-technological-neutrality/>
11. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги. Закон України від 05.10.2017 р. №2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>
12. Про електронні комунікації. Закон України від 16.12.2020 №1089-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text>
13. Хлібороб Н. Цифрова трансформація публічних послуг: правове регулювання в контексті європейських принципів. *Адміністративне право і процес*. 2021. № 1 (32). С. 28-40.
14. Про стимулювання розвитку цифрової економіки. Закон України від 15.07.2021 р. №1667-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text>
15. Про Схвалення Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках. Розпорядження Кабінету міністрів України від 31.12.2024 р. №1351-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-%D1%80>

References

1. Paris Convention for the Protection of Industrial Property. International document dated March 20, 1883. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text (In Ukrainian).
2. Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights. International document dated April 15, 1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text (In Ukrainian).
3. Madrid Agreement Concerning the International Registration of Marks. International document available at URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text (In Ukrainian).
4. Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works. International document dated July 24, 1971. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text (In Ukrainian).
5. Zynych L.V. Legal Problems of Integrating Intellectual Property Legislation into European Standards. *Proceedings of the XVII*

International Scientific and Practical Conference (Mykolaiv, December 26, 2024). Lviv-Turun, 2024. pp. 111-113. (In Ukrainian).

6. On Copyright and Related Rights. Law of Ukraine dated December 1, 2022, No. 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (In Ukrainian).

7. Intermediaries Liability for Online Copyright Infringements: The Duty to Cooperate Under E.U. Law by Giuseppe Zucconi Galli Fonseca. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2714269

8. Establishing an Liability System for Digital Copyright Infringement in China: Experience from the United States' Approach – NYU. *Journal of Intellectual Property & Entertainment Law*. URL: <https://jipel.law.nyu.edu/vol-4-no-2-3-ma/>

9. Zaid M. Contributory Infringement in Intellectual Property Rights: An Analysis Across Patents, Copyright, Trademarks, and Designs. *TaxGuru*. 27 Feb 2025. URL: <https://taxguru.in/corporate-law/contributory-infringement-intellectual-property-rights.html>

10. What is technological neutrality? / Viafirma. *Viafirma Blog*. 15 Feb 2018. URL: <https://www.viafirma.com/en/what-is-technological-neutrality/>

11. On electronic identification and trust services. The Law of Ukraine from October 5, 2017, No. 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (In Ukrainian).

12. On electronic communications. The Law of Ukraine from December 16, 2020, No. 1089-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text> (In Ukrainian).

13. Khliborob N. Digital transformation of public services: legal regulation in the context of European principles. *Administrative Law and Process*. 2021. No. 1 (32). pp. 28-40. (In Ukrainian).

14. On Stimulating the Development of the Digital Economy. Law of Ukraine dated 15.07.2021 No. 1667-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text> (In Ukrainian).

15. On Approving the Strategy for Digital Development and Innovation Activity of Ukraine for the period up to 2030 and on the approval of the operational action plan for its implementation in 2025-2027. Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 31.12.2024 No. 1351-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-%D1%80> (In Ukrainian).

Liubomyr ZINYCH

PhD in Legal Sciences, Associate Professor, doctoral student, Vasyl Stefanyk Carpathian National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2562-1036>

e-mail: liubomyr.zynych@cnu.edu.ua

PRINCIPLES OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS: EUROPEAN DIMENSION IN THE DIGITAL ENVIRONMENT

The paper addresses the current issue of administrative and legal protection of intellectual property rights in the digital environment, taking into account the European dimension. The author notes that the rapid development of digital technologies, along with the instant and widespread dissemination of intellectual property objects, poses new challenges for the legal system, especially in preventing and stopping violations of copyright and related rights. In this context, defining and systematizing administrative and legal principles that ensure effective protection of the interests of rights holders, users, and internet intermediaries becomes particularly important.

The paper thoroughly analyzes three key principles: the responsibility of internet intermediaries, technological neutrality, and the digital economy and innovation. The principle of intermediary responsibility is examined through the lens of Ukrainian legislation (specifically Article 58 of the "Copyright and Related Rights Act") and European case law, including the case "L'Oréal versus eBay", which helps define the boundaries of platforms' duties regarding content moderation.

The principle of technological neutrality is understood as a guarantee of equal conditions for the development of various technologies without discrimination, as enshrined in such Ukrainian laws as the "Electronic Communications Act" and the "Electronic Identification Act." Finally, the principle of the digital economy and innovation emphasizes the need for a balance between protecting intellectual property rights and stimulating innovative development, reflected in the "Act on Stimulating the Development of the Digital Economy" and the Strategy for Digital Development and Innovation Activity up to 2030.

Based on the work conducted, the conclusion is made about the advisability of further implementation of European approaches into national administrative law, which will contribute to the formation of a modern, flexible, and effective model of intellectual property management in the digital era.

Keywords: intellectual property, digital rights, administrative and legal protection, internet intermediaries, technological neutrality, European standards, digital environment